

1 Jednačine i nejednačine sa apsolutnim vrijednostima

1. Riješiti jednačine

(a) $|2x - 1| - 2|1 - x| = 1$; (b) $|x - 3| + |1 - 4x| = 2|x + 2|$;

(c) $|x - 1| + |x^2 + 3x - 4| = 5$; (d) $2x - |5 - |x - 2|| = 1$; (e) $|x^2 - 4x| + 3 = x^2 + |x - 5|$;

(f) $|x - 5| + |x^2 - 2x - 8| = 7$; (g) $|2x - 1| - 3(3x + 1) = |x - 1| - 2(x + 3) - 9$;

(h) $|2x + 1| - 3|x - 3| = |x - 1| + x + 2$; (i) $4(1 - x) + |2x - 1| = 3x - |x - 2| - 1$.

2. Riješiti nejednačine

(a) $2 - 3|1 - x| - 2x \leq 1 - 4x - 2|2x + 3|$; (b) $|x + 1| + |3x - 1| > 2$; (c) $|x^2 - x| - |x| < 1$;

(d) $|x^2 - 3x + 2| - 1 > |x - 3|$ (e) $|x^2 - 7x + 10| - |x - 3| < 6$

(f) $|x^2 - 2x - 3| + 2 - 2x \geq |x - 4| + x^2$; (g) $|x^2 + 2x - 3| < 3x + 3$;

(h) $|x^2 - 4x| + 3 \geq x^2 + |x - 5|$; (i) $\left| \frac{2x - 1}{x + 1} \right| \leq 2$. (j) $\left| \frac{x - 1}{2x + 1} \right| < 1$;

(k) $\left| \frac{x + 1}{2x - 3} \right| \geq \frac{1}{2}$; (l) $\left| \frac{x^2 + 2x}{x^2 - 4x + 3} \right| < 1$.

2 Kompleksni brojevi

3. Dati su kompleksni brojevi $z_1 = 2 - 3i$, $z_2 = 1 + 2i$. Izračunati
 (a) $z_1 + z_2$, (b) $z_1 - z_2$, (c) $z_1 \cdot z_2$, (d) $\frac{z_1}{z_2}$, (e) $|z_1|$, (f) $\left| \frac{z_1}{z_2} \right|$, (g) $\operatorname{Re} \left(\frac{z_1}{z_2} \right)$, (h) $\operatorname{Im} \left(\frac{z_1}{z_2} \right)$.
4. Izračunati
 (a) $i^{25} + (-i)^{50} + i^{40} + i^{62} + i^{83}$, (b) $\frac{1+3i}{(-1+i)^2} + \frac{(-4+i)(-4-i)}{1+i}$, (c) Za $z = 1 - 3i$, $\frac{2z - 2z\bar{z}}{z\bar{z} + i}$.
5. Izračunati
 (a) x i y iz jednačine $3x + xi - 2y = 12 - yi - i$, (b) z iz uslova $(2+i)z + 2z - 3 = 4 - 6i$.
6. Odrediti kompleksan broj z iz uslova $|z - 4| = |z - 2| \wedge |z - 3| = |z - 2i|$.
7. Pretvoriti kompleksne brojeve iz algebarskog u trigonometrijski oblik
 (a) $2 - 2\sqrt{3}i$, (b) $-6\sqrt{3} - 6i$, (c) $-5 + 5i$.
8. Izračunati
 (a) $\sqrt[3]{-3 - \sqrt{3}i}$, (b) $\sqrt[4]{3 - 3\sqrt{3}i}$, (c) z ako je $z^3 = 2 - 2\sqrt{3}i$.
9. Pokazati da $\operatorname{Re} \left(\frac{1}{z} - \frac{2}{3} \right) = 0$ predstavlja jednačinu kružnice.
10. Izračunati kompleksan broj z iz uslova $\operatorname{Re} \left(\frac{z-\bar{z}}{2} \right) + 10i \operatorname{Im} \left(\frac{\bar{z}-1}{3+i} \right) = x + 1 + 2i$, a zatim izračunati $\sqrt{z}$.
11. Zadaci za vježbu
- (a) Riješiti jednačinu $z^5 - \sqrt{3} + i = 0$.
- (b) Dat je kompleksan broj $z = 4\sqrt{3} - 12i$, izračunati $\sqrt[4]{z}$.
- (c) Dat je kompleksan broj $z = 6 - 2\sqrt{3}i$, izračunati $\sqrt[4]{z}$.
- (d) Riješiti jednačinu $z^3 + 2 + 2i = 0$.
- (e) Riješiti jednačinu $z^5 - \sqrt{3} + i = 0$.
- (f) Ako je $z = 5 - 5\sqrt{3}i$, odrediti z^5 i $\sqrt[3]{z}$.
- (g) Riješiti jednačinu u skupu racionalnih brojeva $4z^3 + 7\sqrt{3}i = 7$.
- (h) U skupu kompleksnih brojeva riješiti jednačinu $z^4 - 3\sqrt{3} = -3i$.
- (i) U skupu kompleksnih brojeva riješiti jednačinu $z^4 + 2i = \sqrt{3} - i$.
- (j) Riješiti jednačinu $z = \sqrt{\frac{1+i}{\sqrt{2}}}$.
- (k) Riješiti jednačinu $z = \sqrt[3]{\frac{1+i}{\sqrt{2}}}$.
- (l) U skupu kompleksnih brojeva riješiti jednačinu $\sqrt{2}z^3 + 2i = 3i + 1$.
- (m) Kompleksni broj $z = \frac{1+4i+i^{29}}{2-3i}$ napisati u trigonometrijskom obliku;
- (n) Izračunati kompleksan broj z iz uslova $i \operatorname{Re} \left(\frac{\bar{z}+2}{1+i} \right) + \operatorname{Im} \left(\frac{2\bar{z}+z}{2} \right) + z = 1 + 3i$,
- (o) Izračunati kompleksan broj z iz uslova $\operatorname{Re} \left(\frac{\bar{z}}{z_1} \right) = \frac{2-3\sqrt{3}}{13}$ i $\operatorname{Im} \left(\frac{z-z_1}{2} \right) = \frac{-3-2\sqrt{2}}{2}$, gdje je $z_1 = 2 - 3i$, a zatim izračunati z^{12} .
- (p) Izračunati kompleksan broj z iz uslova $\left| \frac{z-12}{z-8i} \right| = \frac{5}{3}$ i $\left| \frac{z-4}{z-8} \right| = 1$.
- (q) Izračunati z i $\sqrt[3]{z}$ ako je $|z-2| + \bar{z} \operatorname{Re}(2z) + z^2 - 4z = 4i$.
- (r) Izračunati z^{50} ako je $2\bar{z} - i \operatorname{Re} \left(z + \frac{1}{2} \right) = 1 - i\sqrt{3} - i$.
- (s) Izračunati $\sqrt{z}$ ako je $\frac{2}{i} \left(z(2-i) + \frac{\sqrt{3\sqrt{3}}}{2} \right) = -3(1 + 2\sqrt{3} + 2i)$.

3. Dati su kompleksni brojevi $z_1 = 2 - 3i$, $z_2 = 1 + 2i$. Izračunati
 (a) $z_1 + z_2$, (b) $z_1 - z_2$, (c) $z_1 \cdot z_2$, (d) $\frac{z_1}{z_2}$, (e) $|z_1|$, (f) $\left|\frac{z_1}{z_2}\right|$, (g) $\operatorname{Re}\left(\frac{z_1}{z_2}\right)$, (h) $\operatorname{Im}\left(\frac{z_1}{z_2}\right)$.
4. Izračunati
 (a) $i^{25} + (-i)^{50} + i^{40} + i^{62} + i^{83}$, (b) $\frac{1 + 3i}{(-1 + i)^2} + \frac{(-4 + i)(-4 - i)}{1 + i}$, (c) Za $z = 1 - 3i$, $\frac{2z - 2z\bar{z}}{z\bar{z} + i}$.
5. Izračunati
 (a) x i y iz jednačine $3x + xi - 2y = 12 - yi - i$, (b) z iz uslova $(2 + i)z + 2z - 3 = 4 - 6i$.
6. Odrediti kompleksan broj z iz uslova $|z - 4| = |z - 2| \wedge |z - 3| = |z - 2i|$.
7. Pretvoriti kompleksne brojeve iz algebarskog u trigonometrijski oblik
 (a) $2 - 2\sqrt{3}i$, (b) $-6\sqrt{3} - 6i$, (c) $-5 + 5i$.
8. Izračunati
 (a) $\sqrt[3]{-3 - \sqrt{3}i}$, (b) $\sqrt[4]{3 - 3\sqrt{3}i}$, (c) z ako je $z^3 = 2 - 2\sqrt{3}i$.
9. Pokazati da $\operatorname{Re}\left(\frac{1}{z} - \frac{2}{3}\right) = 0$ predstavlja jednačinu kružnice.
10. Izračunati kompleksan broj z iz uslova $\operatorname{Re}\left(\frac{z-\bar{z}}{2}\right) + 10i \operatorname{Im}\left(\frac{\bar{z}-1}{3+i}\right) = x + 1 + 2i$, a zatim izračunati $\sqrt{z}$.
11. Zadaci za vježbu
- (a) Riješiti jednačinu $z^5 - \sqrt{3} + i = 0$.
- (b) Dat je kompleksan broj $z = 4\sqrt{3} - 12i$, izračunati $\sqrt[4]{z}$.
- (c) Dat je kompleksan broj $z = 6 - 2\sqrt{3}i$, izračunati $\sqrt[4]{z}$.
- (d) Riješiti jednačinu $z^3 + 2 + 2i = 0$.
- (e) Riješiti jednačinu $z^5 - \sqrt{3} + i = 0$.
- (f) Ako je $z = 5 - 5\sqrt{3}i$, odrediti z^5 i $\sqrt[3]{z}$.
- (g) Riješiti jednačinu u skupu racionalnih brojeva $4z^3 + 7\sqrt{3}i = 7$.
- (h) U skupu kompleksnih brojeva riješiti jednačinu $z^4 - 3\sqrt{3} = -3i$.
- (i) U skupu kompleksnih brojeva riješiti jednačinu $z^4 + 2i = \sqrt{3} - i$.
- (j) Riješiti jednačinu $z = \sqrt{\frac{1+i}{\sqrt{2}}}$.
- (k) Riješiti jednačinu $z = \sqrt[3]{\frac{1+i}{\sqrt{2}}}$.
- (l) U skupu kompleksnih brojeva riješiti jednačinu $\sqrt{2}z^3 + 2i = 3i + 1$.
- (m) Kompleksni broj $z = \frac{1+4i+i^{29}}{2-3i}$ napisati u trigonometrijskom obliku;
- (n) Izračunati kompleksan broj z iz uslova $i \operatorname{Re}\left(\frac{\bar{z}+2}{1+i}\right) + \operatorname{Im}\left(\frac{2\bar{z}+z}{2}\right) + z = 1 + 3i$,
- (o) Izračunati kompleksan broj z iz uslova $\operatorname{Re}\left(\frac{\bar{z}}{z_1}\right) = \frac{2-3\sqrt{3}}{13}$ i $\operatorname{Im}\left(\frac{z-z_1}{2}\right) = \frac{-3-2\sqrt{2}}{2}$, gdje je $z_1 = 2 - 3i$, a zatim izračunati z^{12} .
- (p) Izračunati kompleksan broj z iz uslova $\left|\frac{z-12}{z-8i}\right| = \frac{5}{3}$ i $\left|\frac{z-4}{z-8}\right| = 1$.
- (q) Izračunati z i $\sqrt[3]{z}$ ako je $|z-2| + \bar{z} \operatorname{Re}(2z) + z^2 - 4z = 4i$.
- (r) Izračunati z^{50} ako je $2\bar{z} - i \operatorname{Re}\left(z + \frac{1}{2}\right) = 1 - i\sqrt{3} - i$.
- (s) Izračunati $\sqrt{z}$ ako je $\frac{2}{i} \left(z(2-i) + \frac{\sqrt{3}\sqrt{3}}{2}\right) = -3(1 + 2\sqrt{3} + 2i)$.

3 Determinante

1. Izračunati vrijednost determinati

$$\begin{aligned}
 & \text{(a) } \begin{vmatrix} 2 & 4 \\ -3 & 9 \end{vmatrix}; \text{ (b) } \begin{vmatrix} 2+2i & 3-i \\ -3+4i & -1-i \end{vmatrix}; \text{ (c) } \begin{vmatrix} \frac{x^2+1}{1-x^2} & \frac{2x}{1-x^2} \\ \frac{2x}{1-x^2} & \frac{x^2+1}{1-x^2} \end{vmatrix}; \\
 & \text{(d) } \begin{vmatrix} \sin x + \sin y & \cos x + \cos y \\ \cos y - \cos x & \sin x - \sin y \end{vmatrix}; \text{ (e) } \begin{vmatrix} 1 & \log_a b \\ \log_b a & 1 \end{vmatrix}; \\
 & \text{(f) } \begin{vmatrix} 5 & 6 & 3 \\ 0 & 1 & 2 \\ 7 & 4 & 5 \end{vmatrix}; \text{ (g) } \begin{vmatrix} 1 & 2 & 0 \\ -3 & 2 & 9 \\ -1 & 2 & 1 \end{vmatrix}; \text{ (h) } \begin{vmatrix} a & a & a \\ -a & a & x \\ -a & -a & x \end{vmatrix}; \text{ (i) } \begin{vmatrix} 1 & i & 1+i \\ -i & 1 & 0 \\ 1-i & 0 & 1 \end{vmatrix}; \\
 & \text{(j) } \begin{vmatrix} 3 & 1 & 2 & 3 \\ 4 & -1 & 2 & 4 \\ 1 & -1 & 1 & 1 \\ 4 & -1 & 1 & 5 \end{vmatrix}; \text{ (k) } \begin{vmatrix} 1 & 1 & 3 & 4 \\ 2 & 0 & 0 & 8 \\ 3 & 0 & 0 & 2 \\ 4 & 4 & 7 & 5 \end{vmatrix}; \text{ (l) } \begin{vmatrix} 3 & 1 & 2 & 3 \\ 4 & -1 & 2 & 4 \\ 1 & -1 & 1 & 1 \\ 4 & -1 & 1 & 5 \end{vmatrix}; \\
 & \text{(m) } \begin{vmatrix} 7 & 2 & 1 & 3 & 4 \\ 1 & 0 & 2 & 0 & 3 \\ 3 & 0 & 4 & 0 & 7 \\ 6 & 3 & 2 & 4 & 5 \\ 5 & 1 & 2 & 2 & 3 \end{vmatrix}; \text{ (n) } \begin{vmatrix} x & 0 & -1 & 1 & 0 \\ 1 & x & -1 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & x-1 & 0 & 1 \\ 0 & 1 & -1 & x & 1 \\ 0 & 1 & -1 & 0 & x \end{vmatrix}.
 \end{aligned}$$

2. Pokazati da je

$$\begin{aligned}
 & \text{(a) } \begin{vmatrix} b^2+c^2 & ab & ca \\ ab & c^2+a^2 & bc \\ ca & bc & a^2+b^2 \end{vmatrix} = 4a^2b^2c^2; \text{ (b) } \begin{vmatrix} 1 & a & a^2+a^3 \\ 1 & a^2 & a^3+a \\ 1 & a^3 & a+a^2 \end{vmatrix} = 0; \\
 & \text{(c) } \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & a & 1 \\ 1 & 1 & b \end{vmatrix} = (1-a)(1-b); \text{ (d) } \begin{vmatrix} 1 & a & bc \\ 1 & b & ca \\ 1 & c & ab \end{vmatrix} = (b-c)(b-a)(a-c); \\
 & \text{(e) } \begin{vmatrix} 1 & a & a^2 \\ 1 & b & b^2 \\ 1 & c & c^2 \end{vmatrix} = (b-a)(c-a)(c-b); \text{ (f) } \begin{vmatrix} ax & a^2+x^2 & 1 \\ ay & a^2+y^2 & 1 \\ az & a^2+z^2 & 1 \end{vmatrix} = a(x-y)(x-z)(z-y); \\
 & \text{(g) } \begin{vmatrix} 1 & bc & b+c \\ 1 & ac & a+c \\ 1 & ab & a+b \end{vmatrix} = (a-b)(b-c)(c-a); \text{ (h) } \begin{vmatrix} a-b & 2a & 2a \\ 2b & b-a & 2b \\ a-b & 2a & a-b \end{vmatrix} = (a+b)^3; \\
 & \text{(i) } \begin{vmatrix} a+b & -a & -b \\ -b & b+c & -c \\ -a & -c & c+a \end{vmatrix} = 0; \text{ (j) } \begin{vmatrix} -x & y & z & 1 \\ x & -y & z & 1 \\ x & y & -z & 1 \\ x & y & z & -1 \end{vmatrix} = -8xyz; \\
 & \text{(k) } \begin{vmatrix} a & b & c & d \\ a & -b & -c & -d \\ a & b & -c & -d \\ a & b & c & -d \end{vmatrix} = -8abcd; \text{ (l) } \begin{vmatrix} a & a & a & a \\ a & b & b & b \\ a & b & c & c \\ a & b & c & d \end{vmatrix} = -a(a-b)(c-b)(d-c).
 \end{aligned}$$

3. Izračunati

$$\begin{aligned}
 & \text{(a) } \begin{vmatrix} a^{-4} & a^{-3} & a^{-2} \\ a^{-1} & 1 & a \\ a^2 & a^3 & a^4 \end{vmatrix} (= 0); \text{ (b) } \begin{vmatrix} a & b & a & 1 \\ b & a & b & 1 \\ a & -a & b & 1 \\ b & -b & a & 1 \end{vmatrix} (= 2(a+b)(b-a)^2); \\
 & \text{(c) } \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & z & z^2 \\ 1 & z^2 & z \end{vmatrix}, \text{ ako je } z = \cos \frac{4\pi}{3} + i \sin \frac{4\pi}{3}; \text{ (d) } \begin{vmatrix} 1 & 1 & z \\ 1 & 1 & z^2 \\ z^2 & z & 1 \end{vmatrix}, \text{ ako je } z = \cos \frac{2\pi}{3} + i \sin \frac{2\pi}{3};
 \end{aligned}$$

$$(e) \begin{vmatrix} \sin 2x & -\cos 2x & 1 \\ \sin x & -\cos x & \cos x \\ \cos x & \sin x & \sin x \end{vmatrix}; (= 0) \quad (f) \begin{vmatrix} 1 + \cos x & 1 + \sin x & 1 \\ 1 - \sin x & 1 + \cos x & 1 \\ 1 & 1 & 1 \end{vmatrix} (= 1).$$

4. Riješiti jednačine

$$(a) \begin{vmatrix} x & 2 & 3 \\ 3 & 1 & 2 \\ 1 & 3 & 4 \end{vmatrix} = 0; \quad (b) \begin{vmatrix} x & 1 & 1 \\ 1 & x & 1 \\ 1 & 1 & x \end{vmatrix} = 0; \quad (c) \begin{vmatrix} \log_c x & \log_c x - n \\ \log_c x - m & \log_c x \end{vmatrix} = 0, \quad (0 < c \neq 1);$$

$$(d) \begin{vmatrix} 1 & 1 & 2 & 3 \\ 1 & 2 - x^2 & 2 & 3 \\ 2 & 3 & 1 & 5 \\ 2 & 3 & 1 & 9 - x^2 \end{vmatrix} = 0; \quad (e) \begin{vmatrix} x - 3 & x + 2 & x - 1 \\ x + 2 & x - 4 & x \\ x - 1 & x + 4 & x - 5 \end{vmatrix} = 0;$$

$$(f) \begin{vmatrix} \sin\left(x + \frac{\pi}{4}\right) & \sin x & \cos x \\ \sin\left(x + \frac{\pi}{4}\right) & \cos x & \sin x \\ 1 & a & 1 - a \end{vmatrix} = \frac{\sqrt{2} - 2}{4}; \quad (g) \begin{vmatrix} 1 & 1 & 2 & 3 \\ 1 & 2 - x^2 & 2 & 3 \\ 2 & 3 & 1 & 5 \\ 2 & 3 & 1 & 1 - x^2 \end{vmatrix} = 0.$$

5. Riješiti nejednačine

$$(a) \begin{vmatrix} x & -1 & 0 \\ 5 & -1 & -6 \\ -1 & 0 & x \end{vmatrix} \geq 0; \quad (b) \begin{vmatrix} 1 & 0 & x \\ 0 & 1 & 1 \\ 1 & x & 0 \end{vmatrix} \leq \begin{vmatrix} x & 3 & x \\ 2 & 1 & 3 \\ 1 & x & 1 \end{vmatrix}.$$

4 Matrice

1. Date su matrice

$$A = \begin{bmatrix} 3 & -2 \\ 5 & -4 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} 3 & -2 \\ 5 & -4 \end{bmatrix}, C = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 1 \\ 3 & 0 & 1 \end{bmatrix}, D = \begin{bmatrix} 3 & 1 \\ 2 & 1 \\ 1 & 0 \end{bmatrix},$$

$$E = \begin{bmatrix} 5 & 8 & -4 \\ 6 & 9 & -5 \\ 4 & 7 & 3 \end{bmatrix} \text{ i } F = \begin{bmatrix} 3 & 1 & 5 \\ 4 & -1 & 3 \\ 6 & 9 & 5 \end{bmatrix}.$$

Izračunati

(a) $A + B$; (b) $2A + 3B$; (c) $3A - B$; (d) $A \cdot B$; (e) $B \cdot A$; (f) $A \cdot B$; (g) $C \cdot D$; (h) $D \cdot C$; (i) $E \cdot F$; (j) $F \cdot E$.

2. Date su matrice

$$A = \begin{bmatrix} -1 & 2 & 5 & -9 \\ -2 & 6 & 4 & 0 \\ 1 & 1 & 0 & 4 \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} 1 & 4 & 7 \\ -2 & 0 & 10 \\ 3 & 5 & 9 \\ 0 & 0 & -1 \end{bmatrix}, C = \begin{bmatrix} -1 & 2 & 5 & -9 & 6 \\ -3 & -2 & 6 & 4 & 0 \end{bmatrix}, D = \begin{bmatrix} 4 & 7 \\ -2 & 10 \\ 5 & 9 \\ 0 & -1 \\ 3 & 3 \end{bmatrix}.$$

Izračunati

(a) $A \cdot B$; (b) $B \cdot A$; (c) $C \cdot D$; (d) $D \cdot C$ .3. Date su matrice $A = \begin{bmatrix} 2 & -1 \\ -3 & 7 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 4 & 0 \\ -2 & 1 \end{bmatrix}$ i $C = \begin{bmatrix} 5 & -3 \\ 1 & 1 \end{bmatrix}$.

Izračunati

(a) $2A$; (b) $A + B$; (c) $B - C$; (d) $A^2 - 3AB^T + 4C - 2I$; (e) $B^2C^T - 2A + B$ .4. Izračunati $AB - 2A + B$ ako je $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 2 \\ 2 & 1 & 2 \\ 1 & 2 & 3 \end{bmatrix}$ i $B = \begin{bmatrix} 4 & 1 & 1 \\ -4 & 2 & 0 \\ 1 & 2 & 1 \end{bmatrix}$ .5. Izračunati $A^2 - 3B$ ako je $A = \begin{bmatrix} 2 & 1 & 0 \\ 1 & 1 & 2 \\ -1 & 2 & 1 \end{bmatrix}$ i $B = \begin{bmatrix} 3 & 1 & -2 \\ 3 & -2 & 4 \\ -3 & 5 & -1 \end{bmatrix}$ .6. Izračunati a, b, c i d , tako da zadovoljavaju sljedeće jednačine

$$(a) \begin{bmatrix} 0 & 0 & 1 & 0 \\ 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} a \\ b \\ c \\ d \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \\ 9 \\ 6 \\ 5 \end{bmatrix}; (b) \begin{bmatrix} a & b & c & d \\ 1 & 4 & 9 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 1 & 0 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 6 & 6 \\ 1 & 9 & 8 & 4 \end{bmatrix}.$$

7. Izračunati

$$(a) \begin{bmatrix} 1 & 1 \\ 0 & 1 \end{bmatrix}^n; (b) \begin{bmatrix} x & 0 \\ 1 & x \end{bmatrix}^n; (c) \begin{bmatrix} \sin x & \cos x \\ \cos x & -\sin x \end{bmatrix}^n; (d) \begin{bmatrix} a & 0 & 0 \\ 1 & a & 0 \\ 0 & 1 & a \end{bmatrix}^n, n \in \mathbb{N}.$$

8. Izračunati $A \cdot B$, ako je

$$A = \begin{bmatrix} \cos x & -\sin x \\ \sin x & \cos x \end{bmatrix} \text{ i } B = \begin{bmatrix} \cos x & \sin x \\ -\sin x & \cos x \end{bmatrix}.$$

9. Dati su matrica $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 1 & 4 \end{bmatrix}$ i polinom $P(x) = x^2 - 2x + 1$. Izračunati(a) $P(A)$; (b) $P(A + 2I)$ .10. Dati su matrica $A = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 1 \end{bmatrix}$ i polinom $P(x) = 3x^2 - x + 3$. Izračunati(a) $P(A)$; (b) $P(A - I)$.

11. Odrediti sve matrice koje su komutativne sa matricom

$$(a) \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ -1 & -1 \end{bmatrix}; (b) \begin{bmatrix} a & b \\ c & d \end{bmatrix}; (c) \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 3 & 1 & 2 \end{bmatrix}.$$

12. Za koje su vrijednosti ugla α matrice A i B komutativne

$$A = \begin{bmatrix} \cos \alpha & \sin \alpha \\ -\sin \alpha & \cos \alpha \end{bmatrix}, B = \begin{bmatrix} \cos \alpha & \sin \alpha \\ \sin \alpha & -\cos \alpha \end{bmatrix}.$$

13. Pokazati da algebarski identiteti

$$(A + B)^2 = A^2 + 2AB + B^2 \text{ i } (A - B)(A + B) = A^2 - B^2,$$

ne vrijede za matrice $A = \begin{bmatrix} 1 & -1 \\ 0 & 2 \end{bmatrix}$ i $B = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 1 & 2 \end{bmatrix}$. Zašto?

14. Odrediti rang matrica

$$(a) \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 \\ 2 & 3 & -1 & 1 \\ 3 & 4 & 0 & 2 \end{bmatrix}; (b) \begin{bmatrix} 2 & 0 & 2 & 0 & 2 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & 0 \\ 2 & 1 & 0 & 2 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & 0 \end{bmatrix}; (c) \begin{bmatrix} 1 & 1 & -2 \\ 2 & 1 & -3 \\ 2 & -1 & -1 \\ 6 & -1 & -5 \\ 7 & -3 & -4 \end{bmatrix}; (d) \begin{bmatrix} 1 & 6 & 7 & 1 & 4 \\ 3 & 5 & 11 & 1 & 6 \\ 12 & 5 & 3 & 1 & 4 \\ 15 & 25 & 10 & 5 & 30 \end{bmatrix}.$$

15. Odrediti rang matrice A u zavisnosti od parametra a

$$(a) A = \begin{bmatrix} 1 & a & -1 & 2 \\ 2 & -1 & a & 5 \\ 1 & 10 & -6 & 1 \end{bmatrix}; (b) A = \begin{bmatrix} 3 & 1 & 1 & 4 \\ a & 4 & 10 & 1 \\ 1 & 7 & 17 & 3 \\ 2 & 2 & 4 & 1 \end{bmatrix}.$$

16. Odrediti inverzne matrice

$$(a) \begin{bmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{bmatrix}; (b) \begin{bmatrix} x & y \\ z & t \end{bmatrix}; (c) \begin{bmatrix} \cos x & -\sin x \\ \sin x & \cos x \end{bmatrix}; (d) \begin{bmatrix} 1 & 2 & -3 \\ 0 & 1 & 2 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}; (e) \begin{bmatrix} 3 & -4 & 5 \\ 2 & -3 & 1 \\ 3 & -5 & -1 \end{bmatrix}.$$

17. Data je matrica $A = \begin{bmatrix} 1 & -2 & 3 \\ \lambda & 1 & 2 \\ 2 & 1 & -2 \end{bmatrix}$.

- (a) Izračunati parametra λ tako da matrica A bude singularna.
 (b) Koliki mora biti parametar λ da bi matrica bila regularna?

18. Rijesiti matricne jednačine

$$(a) \begin{bmatrix} 2 & 1 \\ 1 & -1 \end{bmatrix} \cdot X = \begin{bmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 0 \end{bmatrix}; (b) X \cdot \begin{bmatrix} 3 & -2 \\ 5 & -4 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -1 & 2 \\ -5 & 6 \end{bmatrix};$$

$$(c) \begin{bmatrix} 3 & -1 \\ 5 & -2 \end{bmatrix} \cdot X = \begin{bmatrix} 14 & 16 \\ 9 & 10 \end{bmatrix};$$

$$(d) (I - 2A)X = B, \text{ ako je } A = \begin{bmatrix} 2 & -3 \\ 1 & 0 \end{bmatrix} \text{ i } B = \begin{bmatrix} -3 & 0 \\ -6 & 1 \end{bmatrix};$$

$$(e) (A - 3I)X = B, \text{ ako je } A = \begin{bmatrix} 1 & -2 \\ 4 & 3 \end{bmatrix} \text{ i } B = \begin{bmatrix} -2 & -6 \\ 4 & 8 \end{bmatrix};$$

$$(f) 2AX - 3I = B^2X - 2X + A, \text{ ako je } A = \begin{bmatrix} 4 & 2 \\ -3 & 0 \end{bmatrix} \text{ i } B = \begin{bmatrix} 2 & -3 \\ 1 & -1 \end{bmatrix};$$

$$(g) A^2X - B + 2I = BX - 2X + A, \text{ ako je } A = \begin{bmatrix} 1 & -5 \\ 2 & 0 \end{bmatrix} \text{ i } B = \begin{bmatrix} -6 & 4 \\ -1 & 3 \end{bmatrix};$$

$$(h) AX + 2I = BX - 3X + A^2, \text{ ako je } A = \begin{bmatrix} 5 & -1 \\ 4 & 2 \end{bmatrix} \text{ i } B = \begin{bmatrix} -1 & 4 \\ 2 & -6 \end{bmatrix};$$

$$(i) \begin{bmatrix} 1 & 2 & -3 \\ 3 & 2 & -4 \\ 2 & -1 & 0 \end{bmatrix} \cdot X = \begin{bmatrix} 1 & -3 & 0 \\ 10 & 2 & 7 \\ 10 & 7 & 8 \end{bmatrix}; (j) X \cdot \begin{bmatrix} 5 & 3 & 1 \\ 1 & -3 & -2 \\ -5 & 2 & 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -8 & 3 & 0 \\ -5 & 9 & 0 \\ -2 & 15 & 0 \end{bmatrix};$$

$$(k) \begin{bmatrix} 2 & -3 & 1 \\ 4 & -5 & 2 \\ 5 & -7 & 3 \end{bmatrix} \cdot X = \begin{bmatrix} 9 & 7 & 6 \\ 1 & 1 & 2 \\ 1 & 1 & 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & -3 & 0 \\ 10 & 2 & 7 \\ 10 & 7 & 8 \end{bmatrix}. (l)$$

5 Sistemi linearnih jednačina

1. Ispitati saglasnost sistema, i u slučaju saglasnosti riješiti sisteme

$$\begin{array}{lll}
 \begin{array}{l} x + 2y + 4z = 7 \\ -3x + 2y + 4z = 3 \\ 2x + y + z = 4 \\ 3x + 3y - 3z = 3; \end{array} & \begin{array}{l} x + 2y + 3z = 6 \\ 2x - y - z = 1 \\ x + y + 4z = 6 \\ 3x + y + z = 5; \end{array} & \begin{array}{l} x - y + 3z = 3 \\ 2x - 2y + 6z = 6 \\ 3x + 4y + 5z = 12 \\ -x - 2y + z = -2; \end{array} \\
 \text{(a)} & \text{(b)} & \text{(c)}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \begin{array}{l} x + y + z = 0 \\ 2x - y - z = 0 \\ 4x + y + z = 0; \end{array} & \begin{array}{l} x + 2y = -3 \\ -x + 3z = 9 \\ x + y + 2z = 1; \end{array} & \begin{array}{l} x - y + z = 2 \\ x + 2y + 4z = 5 \\ 3x + 2y + z = 4 \\ -2x - 2y + z = -1; \end{array} \\
 \text{(d)} & \text{(e)} & \text{(f)}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \begin{array}{l} 2x + y + 3z = 1 \\ x - 5y + z = -10 \\ 4x + y + z = 5 \\ x + y - z = 4; \end{array} & \begin{array}{l} x - y + z = 0 \\ x + 2y + 4z = 6 \\ 3x + 2y + z = 3 \\ -2x - 2y + z = -1; \end{array} & \begin{array}{l} x + 3y + z = 0 \\ 3x + y - 2z = -2 \\ x + y + z = 2 \\ y + 5z = 9; \end{array} \\
 \text{(g)} & \text{(h)} & \text{(i)}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} 2x + y + 3z = 1 \\ x - 5y + z = -10 \\ 4x + y + z = 5 \\ x + y - z = 4; \end{array}$$

(j)

$$\begin{array}{lll}
 \begin{array}{l} x + 2y + 3z - 2t = 4 \\ 2x + y - z + 5t = 7 \\ x - y - z + 6t = 5 \\ 3x + 3y + 2z + 3t = 11; \end{array} & \begin{array}{l} x + 3y - z + t = 4 \\ 2x - y + 2z + 3t = 6 \\ 4x + y + 5z - 2t = 8 \\ 3x + 2y + z + 4t = 10; \end{array} & \begin{array}{l} 2x - y + 4z - t = 4 \\ x + 3y - 2z = 2 \\ 3x + y + z - 2t = 3 \\ 3x + 2y + 2z - t = 6; \end{array} \\
 \text{(k)} & \text{(l)} & \text{(m)}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \begin{array}{l} 2x - y + 4z - t = 4 \\ -x + 7y - 6z + t = 1 \\ 3x + z - 5t = -1 \\ 5x - y + 5z - 6t = 3; \end{array} & \begin{array}{l} 3x - 2y + z - 2t = 0 \\ -2x + 4y + 3z + 2t = 7 \\ -x + 3z - t = 1 \\ 2x - 2y + 4z - 3t = 1; \end{array} & \begin{array}{l} 2x - 3y + z - t = -1 \\ -2x + z + 3t = 2 \\ -x - y - 3z + 5t = 0 \\ 6x - 2y - z + t = 4; \end{array} \\
 \text{(n)} & \text{(o)} & \text{(p)}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \begin{array}{l} 2x + 7y + 3z + t = 6 \\ 3x + 5y + 2z = 4 \\ 9x + 4y + z + 7t = 2; \end{array} & \begin{array}{l} x + 2y - 3z + t = 1 \\ x + y + z + t = 2 \\ -x + 3y + z - t = 0; \end{array} & \begin{array}{l} x + y + z + 2t = 5 \\ 2x + y - z + t = 1 \\ 4x + 3y + z + 3t = 11; \end{array} \\
 \text{(q)} & \text{(r)} & \text{(s)}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{lll}
 \begin{array}{l} 2x - 3y + 4z - t = 6 \\ -x + 2z + 3t = 1 \\ -9x + 2y + z - 2t = -8; \end{array} & \begin{array}{l} 2x + 7y + 3z + t = 6 \\ 3x + 5y + 2z = 4 \\ 9x + 4y + z + 7t = 2. \end{array} & \begin{array}{l} 3x - 2y + 6z - 5t = 2 \\ x + 3y - 4z + t = 1 \\ 2x - 5y + 10z - 6t = 1; \end{array} \\
 \text{(t)} & \text{(u)} & \text{(v)}
 \end{array}$$

2. Izvršiti diskusiju rješenja datih sistema u zavisnosti od vrijednosti parametara koji se javljaju u njima

$$\begin{array}{llll}
 \begin{array}{l} ax + y - z = 1 \\ x + ay - z = 1; \\ x - y - az = 1 \end{array} & \begin{array}{l} ax + y + z = 1 \\ x + ay + z = a; \\ x + y + az = a^2 \end{array} & \begin{array}{l} x + y + z = a \\ x + (a + 1)y + z = 2a; \\ x + y + (a + 1)z = 0 \end{array} & \begin{array}{l} x + y + z = 6 \\ ax + 4y + z = 5 \\ 6x + (a + 2)y + 2z = 13. \end{array} \\
 \text{(a)} & \text{(b)} & \text{(c)} & \text{(d)}
 \end{array}$$

3. Ispitati da li homogeni sistemi imaju netrivialna rješenja i u slučaju da imaju izračunati ih

$$\begin{array}{llllll}
 \begin{array}{l} x - y + z = 0 \\ x + 3y + z = 0; \\ 3x + y - z = 0 \end{array} & \begin{array}{l} x - y - z = 0 \\ x + 3y + z = 0; \\ 3x + y - z = 0 \end{array} & \begin{array}{l} 2x - 3y + z = 0 \\ 3x - y + 2z = 0; \\ 3x + y - 2z = 0 \end{array} & \begin{array}{l} x - y + z = 0 \\ 2x - 2y + 2z = 0; \\ 3x - 3y + 3z = 0 \end{array} & \begin{array}{l} x + y + z = 0 \\ 3x - y + 2z = 0; \\ x - 3y = 0. \end{array} \\
 \text{(a)} & \text{(b)} & \text{(c)} & \text{(d)} & \text{(e)}
 \end{array}$$

4. Odrediti vrijednost parametra koji se pojavljuje u sistemima, tako da sistem ima i netrivialna rješenja, a zatim riješiti sistem

$$\begin{array}{lll}
 \begin{array}{l} x - y + az = 0 \\ x + 3y + z = 0; \\ 3x + y - z = 0 \end{array} & \begin{array}{l} ax + 3y + 2z = 0 \\ 2x + y + 3z = 0; \\ -3x + 4y + z = 0 \end{array} & \begin{array}{l} 3x - y + z = 0 \\ ax - y + 2z = 0 \\ x + ay + (a + 1)z = 0. \end{array} \\
 \text{(a)} & \text{(b)} & \text{(c)}
 \end{array}$$

6 Vektori

6.1 Linearna zavisnost vektora. Razlaganje vektora po bazi

1. Odrediti parametre u i v , tako da vektori $\vec{a} = (u, 1, -2)$ i $\vec{b} = (-1, 3, v)$, budu kolinearni.
2. Da li su vektori $\vec{a} = 4\vec{i} - 6\vec{j} + 10\vec{k}$ i $\vec{b} = -6\vec{i} + 9\vec{j} - 15\vec{k}$ kolinearni?
3. Ako je $\vec{a} = (\frac{2}{3}, -\frac{3}{5}, \frac{4}{3})$, odrediti x, z vektora $\vec{b} = (x, 4, z)$, tako da $\vec{a}$ i $\vec{b}$ budu kolinearni.
4. Odrediti parametar k , tako da vektori $\vec{a} = (-1, 3, 2)$, $\vec{b} = (2, k, -4)$, $\vec{c} = (k, 12, 6)$, budu komplanarni. Za takvu vrijednost parametra k razložiti vektor $\vec{a}$ po pravcima vektora $\vec{b}$ i $\vec{c}$.
5. Ispitati linearnu zavisnost vektora $\vec{a} = (1, -1, 2)$, $\vec{b} = (4, 2, 0)$ i $\vec{c} = (1, 1, 1)$.
6. Ispitati linearnu zavisnost vektora $\vec{l}, \vec{m}, \vec{n}$, a ako su zavisni razložiti vektor $\vec{l}$ na $\vec{m}$ i $\vec{n}$,
(a) $\vec{l} = (2, -1, -1)$, $\vec{m} = (-1, 2, -1)$, $\vec{n} = (-1, -1, 2)$; (b) $\vec{l} = (1, 1, 1)$, $\vec{m} = (0, 1, 1)$, $\vec{n} = (-1, 0, 1)$; (c)

Skalarni proizvod vektora

1. Dati su vektori $\vec{a} = (2, 1, -2)$, $\vec{b} = (-1, 4, 3)$. Izračunati $|\vec{a}|$, $|\vec{b}|$, $\vec{a} \cdot \vec{b}$, $\angle(\vec{a}, \vec{b})$, $\text{pr}_{\vec{b}} \vec{a}$ i $\text{pr}_{\vec{a}} \vec{b}$.
2. Dati su vektori $\vec{a} = -2\vec{p} + 4\vec{q}$, $\vec{b} = 2\vec{p} - 2\vec{q}$, $\angle(\vec{a}, \vec{b}) = \frac{\pi}{6}$. Izračunati $|\vec{a}|$, $|\vec{b}|$, $\vec{a} \cdot \vec{b}$, $\angle(\vec{a}, \vec{b})$, $\text{pr}_{\vec{b}} \vec{a}$ i $\text{pr}_{\vec{a}} \vec{b}$.
3. Tjemena trougla su $A(2, -1, 3)$, $B(1, 3, -4)$, $C(0, 2, 4)$. Odrediti unutrašnje uglove trougla i dužine stranica trougla.
4. Neka je $|a| = 3$, $|b| = 6$, $\angle(\vec{a}, \vec{b}) = \frac{\pi}{2}$. Izračunati $|\vec{a} + \vec{b}|$ i $|2\vec{a} - \vec{b}|$.
5. Ako je $|\vec{AB}| = 2$, $|\vec{AC}| = 4$, $\angle(\vec{AB}, \vec{AC}) = \frac{\pi}{3}$ i tačka M je sredina duži BC, izračunati $\vec{AM}$ preko $\vec{AB}$, $\vec{AC}$, a zatim $|\vec{AM}|$.
6. Izračunati dužinu dijagonala paralelograma, ako su mu stranice vektori $\vec{a} = 2\vec{m} + 4\vec{n}$, $\vec{b} = -3\vec{m} + 5\vec{n}$ i $|\vec{m}| = 2\sqrt{2}$, $|\vec{n}| = 3$, $\angle(\vec{m}, \vec{n}) = \frac{\pi}{6}$.
7. Odrediti projekciju vektora $\vec{d} = 4\vec{a} - 3\vec{b}$ na vektor $\vec{c}$, ako su $\vec{a} = (2, -1, 3)$, $\vec{b} = (3, -2, 1)$, $\vec{c} = (2, -4, 5)$.
8. Izračunati ugao između simetrala koordinatnih osa yOz i xOz .
9. Izračunati ugao između vektora $2\vec{a} - 4\vec{b}$ i $3\vec{a} + 2\vec{b}$, ako je $\vec{a} = (2, -1, 3)$, $\vec{b} = (3, -2, 2)$.
10. U trouglu Δ , ABC poznato je $A(2, 1, -3)$, $\vec{AB} = (2, -3, 5)$, $\vec{BC} = (3, -2, 4)$. Odrediti koordinate vrhova B i C i koeficijente vektora $\vec{AC}$ i $\angle\gamma$.
11. Odrediti projekciju vektora $\vec{a} = (2, 4, \sqrt{5})$ na osu koja zaklapa uglove $\alpha = \frac{\pi}{3}$, $\beta = \frac{\pi}{6}$ a sa z -osom tup ugao.
12. Za koje su vrijednosti parametra m vektori $\vec{a} = (-2, 1, m)$, $\vec{b} = (1, -2, 3)$ ortogonalni.

Vektorski proizvod vektora

1. Ako je $|\vec{a}| = 5$, $|\vec{b}| = 12$ i $\vec{a} \cdot \vec{b} = 45$, izračunati $|\vec{a} \times \vec{b}|$.
2. Ako je $\vec{p} = 2\vec{a} + \vec{b}$, $\vec{q} = \vec{a} - 2\vec{b}$ i $|\vec{a}| = 3$, $|\vec{b}| = 4$ i $\angle(\vec{a}, \vec{b}) = \frac{\pi}{6}$, izračunati $\vec{p} \times \vec{q}$.
3. Stranice paralelograma date su vektorima $\vec{p} = -3\vec{a} + 2\vec{b}$, $\vec{q} = 3\vec{a} + 4\vec{b}$ i $|\vec{a}| = 2$, $|\vec{b}| = 3$ i $\angle(\vec{a}, \vec{b}) = \frac{\pi}{4}$. Izračunati površinu paralelograma i ugao između dijagonala.
4. Izračunati projekciju $\vec{a} = (2, 1, -3)$ na vektor $\vec{b} = \vec{c} \times \vec{a}$, ako je $\vec{c} = (1, 0, -2)$ i $\vec{b} = 1, 3, -4)$.
5. Neka je $\vec{AB} = 3\vec{p} - 4\vec{q}$, $\vec{BC} = \vec{p} + 5\vec{q}$ i $|\vec{q}| = |\vec{p}| = 1$, $\angle(\vec{p}, \vec{q}) = \frac{\pi}{4}$. Izračunati površinu trougla i visinu h_c .
6. Dati su vektori $\vec{a} = (1, 1, -1)$, $\vec{b} = (-2, -1, 2)$, $\vec{c} = (1, -1, 2)$.
(a) Razložiti vektor $\vec{c}$ po pravcima vektora $\vec{a}, \vec{b}, \vec{a} \times \vec{b}$;
(b) Odrediti ugao koji obrazuju vektor $\vec{c}$ sa ravni određjenom vektorima $\vec{a}$ i $\vec{b}$.

Mješoviti vektorski proizvod

- Ispitati da li tačke $A(1, 2, -1)$, $B(0, 1, 5)$, $C(-1, 2, 1)$, $D(2, 13)$ pripadju istoj ravni.
- Dokazati da su vektori $\vec{a} = (-1, 3, 2)$, $\vec{b} = (2, -3, 4)$, $\vec{c} = (-3, 12, 6)$ komplanarni.
- Izračunati zapreminu tetraedra i visinu h_D , čiji su vrhovi $A(2, 0, 0)$, $B(0, 3, 0)$, $C(0, 0, 6)$, $D(2, 3, 8)$.
- Izračunati površinu trougla čije su dvije stranice vektori $\vec{a} = 4\vec{j} - \vec{k} + 3\vec{k}$ i $\vec{b} = (5, -3, 7)$.
- Odrediti parametar λ tako da vektori $\vec{a} = 14\vec{j} + \lambda\vec{k} + 3\vec{i}$ i $\vec{b} = (\lambda, -2, \lambda)$ budu okomiti.
- Odrediti parametar k tako da vektori $\vec{a} = (-1, 3, 2)$, $\vec{b} = (2, k, -4)$ i $\vec{c} = (k, 12, 6)$ budu komplanarni. Za tako dobijenu vrijednost parametra k razložiti vektor $\vec{a}$ po pravcima vektora $\vec{b}$ i $\vec{c}$.
- Dat je trougao čiji su vrhovi $A(5, 2, -4)$, $B(9, -8, -3)$ i $C(16, -6, -11)$. Odrediti površinu $\triangle ABC$ i unutrašnje uglove trougla.
- Izračunati površinu nad vektorima $\vec{a} = (2, 1, -k)$ i $\vec{b} = (-1, 1, -7)$ i izračunati ugao između vektora $\vec{a}$ i $\vec{a} + 2\vec{b}$.
- Izračunati visinu paraleloipeda koju obrazuju vektori $\vec{a} = (1, -4, 5)$, $\vec{b} = (0, 2, -4)$ i $\vec{c} = (2, -2, 1)$.
- Dati su vektori $\vec{a} = (2, -1, 7)$, $\vec{b} = (0, -4, 3)$ i $\vec{c} = (-1, -2, 1)$. Ispitati komplanarnost vektora. Ako nisu komplanarni izračunati visinu tetraedra koju obrazuju vektori $\vec{a}$, $\vec{b}$ i $\vec{c}$, ako se za bazu uzmu vektori $\vec{a}$ i $\vec{b}$.
- Izračunati visinu paraleloipeda koju obrazuju vektori $\vec{a} = (1, -4, 5)$, $\vec{b} = (0, 2, -4)$ i $\vec{c} = (2, -2, 1)$.
- Izračunati dužinu visine trougla koju obrazuju vektori $\vec{a} = (1, -4, 5)$ i $\vec{b} = (0, 2, -4)$ i to onu koja odgovara stranici koja je određena vektorom $\vec{a}$.
- Dati su vektori $\vec{OA} = (5, 2, -1)$, $\vec{OB} = (1, -3, 4)$, $\vec{OC} = (-2, 1, 3)$, $\vec{OD} = (2, 6, -2)$. Pokazati da je $\square ABCD$ paralelogram i izračunati ugao između dijagonala.
- Data su tri tjemena paralelograma $A(2, -1, 0)$, $B(3, 4, 1)$, $C(-1, 0, -1)$. Odrediti četvrto tjeme i ugao između dijagonala.

7 Ravan. Prava

- Izračunati ugao između ravni $\alpha : -x + 3y - z - 4 = 0$ i $\beta : -3x + 6z - 6 = 0$.
- Odrediti jednačinu ravni α , koja prolazi kroz tačke $A(2, -1, 0)$ i $B(3, 2, -5)$, a normalna je na ravan $\beta : 2x - y + 3z - 7 = 0$.
- Izračunati visinu piramide h_S , čiji su vrhovi u tačkama $S(1, -2, 3)$, $A(2, -4, 2)$, $B(2, 3, 4)$, $C(1, 2, 3)$.
- Napisati jednačinu ravni koja prolazi kroz tačku $M(-2, 3, -1)$ i
  - na koordinatnim osama odsijeca jednake odsječke;
  - prolazi kroz y -osu;
  - prolazi kroz koordinatni početak i tačku $A(2, 1 - 5)$.
- Izračunati jednačinu ravni u obliku $\vec{r} \cdot \vec{n} = \alpha$, koja je paralelna sa ravni $\vec{r} \cdot (3\vec{i} - \vec{j} + \vec{k}) = -5$ i prolazi kroz tačku $M(0, 1, 2)$.
- Napisati jednačinu ravni koja sadrži tačke $M(2, 1, -1)$, $N(-1, 0, 1)$ a okomita je na ravan $2x - y + 4z - 1 = 0$.
- Napisati jednačinu ravni koja sadrži tačke $M(-1, 1, 2)$, $N(0, 2, 1)$ a okomita je na ravan $x - 3y + 4z - 7 = 0$.
- Pravu $l : \begin{cases} -2x - y + 3z - 4 = 0 \\ x + 2y - z = 1, \end{cases}$ napisati u
  - kanonskom obliku;
  - parametarskom obliku.
- Odrediti rastojanje tačke $A(2, 1, 0)$ od prave $l : \begin{cases} -x - y + 3z - 4 = 0 \\ 3x + 2y - z = 1. \end{cases}$
- Odrediti jednačinu normale povučene iz tačke $P(1, 3, 2)$ na pravu $l : \frac{x-2}{3} = \frac{y}{-1} = \frac{z+1}{2}$.
- Odrediti jednačinu ravni α koja sadrži pravu $p : \frac{2-x}{3} = \frac{y-1}{2} = \frac{-2z}{3}$ i normalna je ravan $\alpha : 3x - 4y + 2z - 1 = 0$.
- Izračunati jednačinu ravni kojoj pripada prava $p : \frac{x-2}{1} = \frac{y+2}{1} = \frac{z}{2}$, a paralelna je pravoj $q : \frac{x-2}{-1} = \frac{y}{0} = \frac{z+3}{1}$.
- Napisati jednačinu ravni koja sadrži prave $p : \frac{x-1}{2} = \frac{y+1}{-1} = \frac{z}{1}$ i $q : \frac{x}{-4} = \frac{y-2}{2} = \frac{z+3}{-2}$.
- Napisati jednačinu normale povučenu iz tačke $M(1, 1, 2)$ na pravu $p : \frac{x-1}{3} = \frac{y}{-1} = \frac{z+2}{2}$.
- Odrediti jednačinu ortogonalne projekcije prave $\frac{x-2}{2} = \frac{y-1}{4} = \frac{z+1}{3}$ na ravan $x + 2y + z - 3 = 0$.
- Napisati jednačinu ravni koja sadrži pravu $p : \frac{x-1}{2} = \frac{y}{1} = \frac{z+1}{3}$ i prolazi kroz tačku $M(2, 1, 0)$.
- Izračunati jednačinu ravni koja sadrži tačku $M(1, 0, 1)$ i pravu $\begin{cases} 2x + 3y - z - 5 = 0 \\ x - 3y + 2z + 2 = 0. \end{cases}$
- Data je jednačina prave date u vektorskom obliku $\vec{r} \times (2\vec{i} + \vec{j} - \vec{k}) = 2\vec{i} - \vec{j} + 2\vec{k}$. Odrediti odgovarajući kanonski i parametarski oblik jednačine prave.
- Odrediti najkraće rastojanje između pravih $p : \frac{x-1}{2} = \frac{y+2}{1} = \frac{z-5}{-1}$ i $q : \frac{x+3}{1} = \frac{y-3}{2} = \frac{z}{-3}$.

8 Osnovne osobine funkcija. Granične vrijednosti

1. Odrediti definiciono područje sljedećih funkcija

(a) $f(x) = \sqrt{3x-5}$; (b) $f(x) = \sqrt{-x^2-x+12}$; (c) $f(x) = \frac{2x-1}{3-5x}$;

(d) $f(x) = \frac{x+3}{3x^2-4x+1}$; (e) $f(x) = \sqrt{\frac{2x+3}{2-x}}$;

(f) $f(x) = \sqrt{x^2-x-2} + \frac{1}{\sqrt{x^2+2x-3}}$; (g) $f(x) = \ln(3-x^2)$;

(h) $f(x) = \log(x-2)^2$; (i) $f(x) = \frac{\ln(5+4x-x^2)}{\sqrt{x-2}}$;

(j) $f(x) = \arcsin(5x-4)$; (k) $f(x) = \arcsin \frac{2x+1}{x-3}$;

(l) $f(x) = \arccos \frac{x+4}{1-9x}$; (m) $f(x) = \operatorname{arctg} \frac{x+1}{4x+5}$.

2. Ispitati parnost, odnosno neparnost sljedećih funkcija

(a) $f(x) = \frac{x-3}{x+5}$; (b) $f(x) = \frac{x^2-4}{x^2+1}$; (c) $f(x) = \frac{x^3}{\sin x \cos x}$;

(d) $f(x) = \sqrt[5]{(x-4)^2} + \sqrt[3]{(1-3x)^4}$; (e) $f(x) = \ln \frac{2-x}{2+x}$; (f) $f(x) = \frac{3^x-3^{-x}}{x^2 \operatorname{tg} x}$.

3. Izračunati osnovni period sljedećih funkcija

(a) $f(x) = \sin x$; (b) $f(x) = \cos 3x$; (c) $f(x) = x^2 - 2x + 4$.

4. Izračunati limese

(a) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{(x+1)^2}{x^2+1}$; (b) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{2x^2-x+3}{x^3-8x+5}$; (c) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{2x^2-3-4}{\sqrt{x^4+1}}$;

(d) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{x^2-2x}{x^2-4x+4}$; (e) $\lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{1-x} - \frac{3}{1-x^3} \right)$; (f) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{\sqrt{x}-1}{x-1}$;

(g) $\lim_{x \rightarrow 64} \frac{\sqrt{x}-8}{\sqrt[3]{x}-4}$; (h) $\lim_{x \rightarrow 7} \frac{2-\sqrt{x-3}}{x^2-49}$; (i) $\lim_{x \rightarrow 8} \frac{x-8}{\sqrt[3]{x}-2}$;

(j) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\sqrt{x+a}}{\sqrt{x}}$; (k) $\lim_{x \rightarrow +\infty} (\sqrt{x^2-5x+6}-x)$; (l) $\lim_{x \rightarrow +\infty} x(\sqrt{x^2+1}-x)$;

(m) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{(x+\sqrt{x^2-1})^4 + (x-\sqrt{x^2-1})^4}{x^4}$;

5. Izračunati limese

(a) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin 5x}{\sin 2x}$; (b) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1-\cos 3x}{x^2}$;

(c) $\lim_{x \rightarrow \frac{\pi}{4}} \frac{\sin x - \cos x}{1 - \operatorname{tg} x}$; (d) $\lim_{x \rightarrow 0} x \sin \frac{1}{x}$; (e) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\operatorname{tg} x - \sin x}{x^3}$;

(f) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{1-x^2}{\sin \pi x}$; (g) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1-\sqrt{\cos x}}{x^2}$; (h) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sqrt{1+\sin x} - \sqrt{1-\sin x}}{x}$;

6. Izračunati limese

(a) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \left(\frac{x+1}{2x+1} \right)^{x^2}$; (b) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \left(\frac{x-1}{x+1} \right)^x$; (c) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \left(\frac{2x+3}{2x-1} \right)^{x+4}$;

(d) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \left(\frac{x^2-2x+3}{x^2-3x+1} \right)^{3x-4}$; (e) $\lim_{x \rightarrow +\infty} [\ln(2x+1) - \ln(2x+4)] \cdot \frac{1}{3x-2}$;

(f) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\ln(3x+3) - \ln(3x-1)}{4x+1}$; (g) $\lim_{x \rightarrow +\infty} \frac{\ln(2x^2+3x+3) - \ln(2x^2+3x-1)}{5x-3}$;

(h) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{3^x-1}{x}$; (i) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{7^x-1}{x}$; (j) $\lim_{x \rightarrow +\infty} x(\sqrt[3]{x}-1)$;

(k) $\lim_{x \rightarrow \infty} x(\sqrt[3]{2}-1)$; (l) $\lim_{x \rightarrow \infty} x(e^{\frac{1}{x}}-1)$; (m) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^{ax}-e^{bx}}{x}$;

7. Izračunati limese

- (a) $\lim_{x \rightarrow 0} (1 + \sin x)^{\frac{1}{x}}$; (b) $\lim_{x \rightarrow 0} (\cos x)^{\frac{1}{x}}$; (c) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{1 - e^{-x}}{\sin x}$
 (d) $\lim_{x \rightarrow 0^+} (\operatorname{ctg} x)^{\frac{1}{\ln x}}$;
 (e) $\lim_{x \rightarrow \pi} \frac{\sqrt{1 - \operatorname{tg} x} - \sqrt{1 + \operatorname{tg} x}}{\sin x}$;
 (f) $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{1 + \operatorname{tg} x}{\sin x} \right)^{\frac{2}{x^3}}$; (g) $\lim_{x \rightarrow -a} \frac{\operatorname{tg} x + \operatorname{tg} a}{x + a}$; (h) $\lim_{x \rightarrow 0} (\cos x)^{\frac{1}{\sin^2 x}}$;
 (i) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sqrt{\operatorname{tg}^2 x} - 1}{x(\sqrt{1 + 2 \sin^2 x} - 1)}$; (j) $\lim_{x \rightarrow 0} (e^x + \sin 3x)^{\frac{1}{x}}$;
 (k) $\lim_{x \rightarrow 0} (\sin x)^{\sqrt{2x}}$; (l) $\lim_{x \rightarrow 0} (\cos x)^{\frac{3}{x^2}}$;
 (m) $\lim_{x \rightarrow 0} (1 + 3 \operatorname{tg}^2 x)^{\operatorname{ctg}^2 x}$; (n) $\lim_{x \rightarrow 0} (\sin x)^{\operatorname{tg} x}$;
 (o) $\lim_{x \rightarrow 0} (\cos x)^{\frac{1}{\sin^2 x}}$.

8. Zadana je funkcija $f(x) = 4x - 3$. Izračunati $\lim_{x \rightarrow +\infty} [\ln(f(x)) - \ln(f(x-1))]$.

9. Ispitati neprekidnost sljedećih funkcija

- (a) $f(x) = \begin{cases} \frac{\sin 2x}{2} & \text{za } x \neq 0, \\ 2 & \text{za } x = 0. \end{cases}$
 (b) $f(x) = \begin{cases} \frac{x^2 - 4}{x - 2} & \text{za } x \neq 2, \\ 4 & \text{za } x = 2. \end{cases}$

10. Dodefinisati funkciju tako da ona bude neprekidna u datoj tački

- (a) $f(x) = \frac{3x - 3}{\sqrt{2x + 7} - 3}$ u tački $x_0 = 1$;
 (b) $f(x) = \frac{\sin 2x}{\sqrt{1 + 2x} - 1}$ u tački $x_0 = 0$.

11. Odrediti parametar $a \in \mathbb{R}$ tako da funkcija bude neprekidna za $\forall x \in \mathbb{R}$, ako je

- (a) $f(x) = \begin{cases} \frac{\sin(x^2 - x - 2)}{x - 2} & \text{za } x \neq 2 \\ a & \text{za } x = 2; \end{cases}$
 (b) $f(x) = \begin{cases} x^2 + 2a & \text{za } x \leq 0 \\ 2 - x & \text{za } x > 0. \end{cases}$

12. Izračunati asimptote funkcija

- (a) $f(x) = \frac{x - 3}{x + 4}$; (b) $f(x) = \frac{-x^2 - x + 6}{x + 7}$; (c) $f(x) = \frac{4x + 3}{x^2 - 2x - 15}$;
 (d) $f(x) = \frac{x^3 + x^2 + x}{2x^2 + 3x + 1}$; (e) $f(x) = \frac{3x^2 - x + 2}{x^2 - x - 6}$; (f) $f(x) = \frac{x(2x^2 - 1)}{(3x + 2)^2}$;
 (g) $f(x) = \frac{xe^{\frac{1}{x}}}{x - 1}$; (h) $f(x) = xe^{\frac{1}{x} - 2}$; (i) $f(x) = \frac{\ln x + 1}{x}$;
 (j) $f(x) = \frac{x\sqrt{x^2 + 1}}{2x + 1}$; (k) $f(x) = \frac{(x^2 + 1)\sqrt{x^2 + 5}}{x(2x + 1)}$; (l) $f(x) = \frac{x - 2}{\sqrt{x^2 - 1}}$;
 (m) $\frac{x - 3}{\sqrt{x^2 - 4}}$; (n) $f(x) = \frac{(x^2 + 2)\sqrt{3x^2 - 1}}{(x + 1)x}$;

13. Razložiti date racionalne funkcije na proste racionalne funkcije

- (a) $f(x) = \frac{2x + 1}{x^2 - 9}$; (b) $f(x) = \frac{2x^2 + x + 4}{x^3 - 2x^2 - 15}$; (c) $f(x) = \frac{3x - 2}{(x - 1)^3}$; (d) $f(x) = \frac{2x^2 - 3}{x^3 - 4x^2 + 4x}$;
 (e) $f(x) = \frac{x + 2}{x^3 - 8}$; (f) $f(x) = \frac{3x + 5}{x^3 - x^2 + 9x}$; (g) $f(x) = \frac{x - 1}{(x^2 + 1)^2}$; (h) $f(x) = \frac{4x + 1}{x(x^2 + 2)^2}$.

9 Diferencijalni račun

1. Odrediti po definiciji izvode sljedećih funkcija

- (a) $f(x) = 3x + 3$; (b) $f(x) = y = 3x^2 - 3x + 1$; (c) $f(x) = x^3$; (d) $f(x) = \cos x$;
 (e) $f(x) = e^x$; (f) $f(x) = \ln x$; (g) $f(x) = xe^x$; (h) $f(x) = x \sin x$; (i) $f(x) = (x - 3)e^x$.

2. Odrediti po definiciji izvode sljedećih funkcija u datim tačkama

- (a) $f(x) = \cos x, x = 0$; (b) $f(x) = x^3, x = 2$; (c) $f(x) = xe^x, x = 1$;
 (d) $f(x) = x \sin x, x = 0$; (e) $f(x) = 3x^2 - 3x + 1, x = 3$; (f) $f(x) = (x - 3)e^x, x = 1$.

3. Izračunati izvode

- (a) $f(x) = x^7 - 9x^2 + 1$; (b) $f(x) = x^{-\frac{4}{5}} + x^{\frac{3}{11}} + 3x^5 + 1$;
 (c) $f(x) = \frac{2x^2 - x^4 - 2x^3 - 12x + 4}{12x^5 + 11x^2 + 23x - 1}$; (d) $f(x) = \frac{2}{x^2} - \frac{1}{x^4} + \frac{4}{x^5}$; (e) $f(x) = \frac{1}{\sqrt[3]{x}} + \frac{2}{\sqrt[5]{x}} - \frac{1}{\sqrt{x}}$;
 (f) $f(x) = xe^x$; (g) $f(x) = x^4 \cos x$; (h) $f(x) = \sin x \ln x$;
 (i) $f(x) = \arctg x + \arcsin x - \arccos x$; (j) $f(x)y = x \arctg x$;
 (k) $f(x) = \operatorname{tg}^2 x + 3 \sin x$; (l) $f(x) = x^2 e^{2x-1}$;
 (m) $f(x) = (x^4 - x^2 - x - 1)e^x$; (n) $f(x) = e^x \cos(3x - 2)$; (o) $f(x) = x^2 \ln x$;
 (p) $f(x) = \frac{x+1}{x-3}$; (q) $f(x) = \frac{\sin x + \operatorname{tg} x}{x^2 + x}$;
 (r) $f(x) = x^2 + \sqrt[5]{x^2 + 2x} + \frac{2}{\sqrt{x^4 + 3x^2 + 1}}$;
 (s) $f(x) = \sin x + 3 \cos x + \operatorname{ctg} 3x$; (t) $f(x) = \frac{\sin x + 2 \operatorname{tg} x}{1 - \cos x - \operatorname{ctg} x}$;
 (u) $f(x) = x^3 \ln x - \frac{\ln x}{x+2}$; (v) $f(x) = \frac{1}{x} + 2 \ln x - e^{2x-3}$;
 (w) $f(x) = \sinh x + \cosh 3x$; (x) $f(x) = (2x^2 - x^4 + 2 + \sin x)^2$;
 (y) $f(x) = \operatorname{tg}^2 x - \operatorname{tg} 2x - \sin^5 x 4x^4$; (z) $f(x) = \sqrt[3]{\operatorname{ctg} 3x} - \sqrt{\ln x - \sin^2 x}$.

4. Izračunati izvode

- (a) $y = 2x^4 - 5 \cos^2(\sin x - 2x)$; (b) $f(x) = \frac{1}{2 \operatorname{ctg}^3 + 2x} - \frac{x+3}{\ln x}$; (c) $f(x)y = \sqrt[12]{\sin x^3} + \frac{2-x}{\operatorname{tg}^4 x}$;
 (d) $f(x) = \arctg(x^3 - \sin x)$; (e) $f(x) = \arccos \frac{3x - e^x}{\sin x}$;
 (f) $f(x) = \ln(e^x + 3 \sin x - 4 \arctg x)$; (g) $y = \sqrt{\ln x + 3x} + \ln(\sqrt{x+3} - 1)$.

5. Ako je $f(x) = 1 - \arcsin \sqrt{\frac{1-x}{1+x}}$, odrediti $f'(\frac{1}{2})$.

6. Koristeći logaritamsko diferenciranje izračunati izvode sljedećih funkcija

- (a) $f(x) = \sin^4 x \cos^2 e^x$; (b) $f(x) = \sqrt[11]{\frac{(x-3)^2(x+3)^5(2x-1)^{-\frac{2}{11}}}{(3x-2)^2}}$; (c) $f(x) = \frac{(x+1)(x+2)^2}{(x+3)^3}$;
 (d) $f(x) = (x + \ln x)^{\sin x + \cos x}$; (e) $f(x) = x^{\sin x + x}$; (f) $f(x) = (\cos x)^x$; (g) $f(x) = \frac{(\cos x)^{\sin x}}{x^2 + 3}$;
 (h) $f(x) = (\ln x + 3x)^{3x-1}$; (i) $f(x) = \ln(x^2 + \sqrt{x^2 - 2x + 1})$; (j) $f(x) = \sqrt{\frac{x^2 - \sin x + 2x}{\cos^2 - \ln(3x - e^x)}}$.

7. Odrediti $y' = \frac{dy}{dx}$ i $y'' = \frac{d^2y}{dx^2}$ za funkciju koja je zadana parametarski:

- (a) $\begin{cases} x = 2t - 1 \\ y = t^3 \end{cases}$ (b) $\begin{cases} x = \frac{1}{t} \\ y = t^3 + 2t \end{cases}$ (c) $\begin{cases} x = \frac{2t}{1+t^2} \\ y = \frac{1-t^2}{1+t^2} \end{cases}$ (d) $\begin{cases} x = a(\cos t + \sin t) \\ y = b(\sin t - \cos t) \end{cases}$ (e) $\begin{cases} x = a \cos 3t \\ y = b \sin^2 t \end{cases}$;
 (f) $\begin{cases} x(t) = \frac{2}{t} - t \\ y(t) = \frac{t^2}{t-1} \end{cases}$ (g) $\begin{cases} y(t) = 2t^2 + t \\ x(t) = t^2 + 1 \end{cases}$; (h) $\begin{cases} x(t) = a \cos t \\ y(t) = b \sin t \end{cases}$; (i) $\begin{cases} x(t) = t^3 + 2t + 5 \\ y(t) = t^3 + 1 \end{cases}$;
 (j) $\begin{cases} x(t) = 2t^2 + 3 \\ y(t) = 2t^3 + t^2 \end{cases}$ c. (k) $\begin{cases} x = t^2 + 2t \\ y = 2t^3 + 3t^2 \end{cases}$ i pokazati da je $\frac{1}{9}(y'_x)^2 + \frac{2}{3}y'_x - x = 0$.

8. Provjeriti da li funkcija zadana parametarski $x(t) = 2t + 3t^2$ i $y(t) = t^2 + 2t^3$, zadovoljava jednačinu $2(y')^3 + (y'')^2 = y$.
9. Odrediti y' i y'' za funkciju koja je zadana implicitno:
 (a) $xy - \sin y = 0$; (b) $\ln(xy) - \arctg x = 0$; (c) $\sqrt{x^2 + y^2} + ye^y = 0$;
 (d) $y \sin x + xy - x^2 = 0$; (e) $y^2 \sin y + x = 0$; (f) $\ln \sqrt{x^3 + xy} - \arctan \frac{x}{y} = 0$. (g) $2y = x + \sin x + \cos y$.
 (h) $\ln(xy) + 3x^{-2} = 2 - \sqrt{xy^3}$.
 (i) $e^{2\sqrt{y}} - (1 - 3x^2)y^2 - \frac{1}{x^2} = \frac{2}{y}$. (j) $\ln(x^2y) + 4x^{-3} = 5 + y \sin x$.
 (k) $x^3 + 5 \arctg(1 - y) - y^2 = 0$ i izračunati y' za $x = 1$ i $y = 1$.
10. Izračunati sljedeće granične vrijednosti koristeći L'Hospital-ovo pravilo
 (a) $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{1}{\ln(1+x)} - \frac{1}{x} \right)$; (b) $\lim_{x \rightarrow 1} x^{\frac{x^2}{1-x}}$; (c) $\lim_{x \rightarrow 1} \frac{\ln x - x + 1}{(x-1) \ln x}$;
 (d) $\lim_{x \rightarrow 1} \left(\frac{1}{\ln x} - \frac{x}{x-1} \right)$; (e) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\ln(1+x) + (x+1)e^x - \cos x}{e^x - x \ln(1+x) - 1}$; (f) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\sin 3x - 3 \sin x}{x^3 + x^4}$;
 (g) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{\ln(\sin 5x)}{\ln(\sin 7x)}$; (h) $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{1}{x^2} - \frac{1}{x \operatorname{tg} x} \right)$; (i) $\lim_{x \rightarrow 0} \left(\frac{2}{x(e^{4x} - 1)} + \frac{2x - 1}{2x^2} \right)$;
 (j) $\lim_{x \rightarrow 0} x^x$; (k) $\lim_{x \rightarrow 0} x^{\ln(e^{\frac{1}{x}} - 1)}$; (l) $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{x - \sin x}{x^3}$; (m) $\lim_{x \rightarrow 2} \frac{\ln(x^2 + 3x + 9)}{x^2 + x - 6}$.
11. Odrediti intervale monotonosti, ako postoje ekstremne vrijednosti, intervale konveksnosti i konkavnosti te, ako postoje prevojne tačke funkcija
 (a) $f(x) = \frac{4x}{4 - x^2}$; (b) $f(x) = \frac{x^2 - 2x + 1}{x^2 + 1}$; (c) $f(x) = \frac{x}{x^2 - 1}$;
 (d) $f(x) = \frac{x^2 - 4}{1 - x^2}$; (e) $f(x) = \frac{x^2 - 5x + 7}{x - 2}$; (f) $f(x) = x^2 e^{-x}$;
 (g) $f(x) = x e^{-x^2}$; (h) $f(x) = e^{\frac{1}{x}}$; (i) $f(x) = x^2 e^{-x^2}$;
 (j) $f(x) = (3 - x^2)e^x$; (k) $f(x) = x e^{\frac{1}{x-2}}$; (l) $f(x) = x \ln x$;
 (m) $f(x) = x \ln^2 x$; (n) $f(x) = \ln(x^2 - 1)$; (o) $f(x) = \ln \frac{x-2}{x+1}$;
 (p) $f(x) = \frac{\ln x}{x^3}$; (q) $f(x) = \frac{1 - \ln x}{x^2}$.
12. Odrediti intervale monotonosti i stacionarne tačke funkcija
 (a) $f(x) = x^2 e^{-x}$. (b) $f(x) = \ln \frac{x^2 + x}{x^2 + x - 2}$. (c) $f(x) = x^2 - \ln x^2$.
 (d) $f(x) = x^2 \ln x$. (e) $f(x) = x \ln x - x$. (f) $f(x) = (x^2 - 1)e^{-x^2}$.
 (g) $f(x) = (1 - x^2)e^{-x}$. (h) $f(x) = x e^{\frac{x+3}{x^2}}$. (i) $f(x) = x e^{\frac{x-1}{x^2}}$.
13. Odrediti intervale konveksnosti i konkavnosti i prevojne tačke funkcije
 (a) $f(x) = x - \ln(1 + x^2)$. (b) $f(x) = x e^{-x^2}$. (c) $f(x) = x + \frac{\ln x}{x}$.
 (d) $f(x) = (3 - x^2)e^{-x}$. (e) $f(x) = \frac{\sqrt{x}}{\ln^2 x}$. (f) $f(x) = x \ln^2 x$.
 (g) $f(x) = \ln(x^2 - 1) + \frac{1}{x^2}$. (h) $f(x) = (x + 1) \ln^2(x + 1)$. (i) $f(x) = x + \frac{\ln x}{x}$.
14. Odrediti lokalne ekstremume funkcije
 (a) $f(x) = x \ln^2 x$. (b) $f(x) = \sin 2x - x$ za $x \in \left[-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right]$. (c) $f(x) = \frac{e^{x+1}}{x+2}$.
15. Ispitati tok i nacrtati grafik funkcije
 (a) $f(x) = \frac{x}{\ln x}$; (b) $f(x) = e^{\frac{1}{1-x}}$; (c) $f(x) = x e^{-\frac{1}{x}}$; (d) $f(x) = \frac{1}{x \ln x}$; (e) $f(x) = \frac{\ln^3 x}{x^2}$;
 (f) $f(x) = x e^{\frac{1}{x-2}}$; (g) $f(x) = x e^{-\frac{1}{x}}$; (h) $f(x) = x^2 e^{-\frac{x}{2}}$; (i) $f(x) = x^2 \ln^2 x$; (j) $f(x) = \frac{1 - \ln x}{1 + \ln x}$;
 (k)

10 Integrali

10.1 Neodredjeni integral

1. Primjenom osnovnih pravila i tablice osnovnih integrala izračunati sljedeće integrale:

(a) $\int 5a^2x^4 dx$; (b) $\int (6x^2 - 3x + 3x^4) dx$; (c) $\int x(x+1)(x-3) dx$; (d) $\int (2x - 3abx^2)^4 dx$;

(e) $\int \frac{x+3}{\sqrt{x^5}} dx$; (f) $\int \frac{x^4+3x}{\sqrt[4]{x^5}} dx$; (g) $\int (a^{\frac{2}{4}} + x^{\frac{3}{4}})^3 dx$; (h) $\int (\sqrt{x}+1)x^3(x - \sqrt[6]{x^7}) dx$;

(i) $\int \frac{(x^2+3)(x^5+1)}{\sqrt[5]{x^7}} dx$; (j) $\int \frac{(x^n+x^m)^2}{\sqrt{x^5}} dx$; (k) $\int \frac{(\sqrt{x}+3)^4}{\sqrt[6]{ax^5}} dx$;

(l) $\int \operatorname{tg}^2 x dx$; (m) $\int 2^x dx$.

2. Uvodjenjem pogodne smjene riješiti integrale

(a) $\int x(3x-44)^{33} dx$; (b) $\int \frac{1+3x}{1+\sqrt{x}} dx$; (c) $\int \frac{dx}{\sqrt{5x-1}} dx$; (d) $\int \frac{e^x}{\sqrt{e^x-1}} dx$;

(e) $\int \frac{1}{x \ln^2 x} dx$; (f) $\int \frac{\arcsin^2 x}{\sqrt{1-x^2}} dx$; (g) $\int \frac{\cos x}{\sin^4 x} dx$;

(h) $\int \frac{dx}{x^2+5}$; (i) $\int \frac{dx}{3x^2+5}$; (j) $\int \frac{dx}{x^2+6x+11}$; (k) $\int \frac{(x+2) dx}{x^2+6x+12}$;

(l) $\int \frac{dx}{x^2-3}$; (m) $\int \frac{dx}{5x^2-3}$; (n) $\int \frac{dx}{x^2-2x-3}$;

(o) $\int \frac{dx}{\sqrt{3-x^2}} dx$; (p) $\int \frac{dx}{\sqrt{3-2x^2}} dx$; (q) $\int \frac{dx}{\sqrt{6x-x^2}} dx$; (r) $\int \frac{dx}{\sqrt{3+6x-x^2}} dx$; (s) $\int \frac{(x+1) dx}{\sqrt{2+2x-x^2}} dx$;

(t) $\int \frac{dx}{\sqrt{x^2-3}}$; (u) $\int \frac{dx}{\sqrt{2x^2-3}}$; (v) $\int \frac{dx}{\sqrt{x^2-6x}}$; (w) $\int \frac{dx}{\sqrt{x^2+4x+5}}$; (x) $\int \frac{(2x+3) dx}{\sqrt{x^2-3x+5}}$.

3. Uvodjenjem pogodne smjene riješiti integrale

(a) $\int \frac{x dx}{\sqrt{1-x^2}}$; (b) $\int \frac{x dx}{\sqrt{2-x^2}}$; (c) $\int \frac{dx}{x\sqrt{1+x^2}}$.

4. Koristeći parcijalnu integraciju riješiti integrale

(a) $\int \ln x dx$; (b) $\int x \ln x dx$; (c) $\int x \sin x dx$; (d) $\int (x+1) \sin x dx$; (e) $\int (x^2-x+1) \cos x dx$;

(f) $\int x e^x dx$; (g) $\int (3x-1)4^x dx$; (h) $\int e^x \cos x dx$; (i) $\int e^{3x} \sin 5x dx$; (j) $\int \frac{\ln x}{x^3} dx$;

(k) $\int \frac{\ln x}{\sqrt{x}} dx$; (l) $\int \arcsin x dx$; (m) $\int x \arcsin x dx$; (n) $\int (x^2-3x+1) \arccos x dx$;

(o) $\int \frac{x \cos x}{\sin^2 x} dx$; (p) $\int 3^x \cos x dx$.

5. Podintegralnu funkciju rastaviti na parcijalne razlomke pa onda izračunati dobijene integrale

(a) $\int \frac{x+1}{x^2+4x+3} dx$; (b) $\int \frac{3x-4}{2x^2+3x+1} dx$; (c) $\int \frac{3x^2+x+1}{(x-1)(x+2)(3x-1)} dx$;

(d) $\int \frac{2x+7}{x^3+5x^2+4x} dx$; (e) $\int \frac{3x+5}{x(x-1)^2} dx$; (f) $\int \frac{1}{x^2(x+1)} dx$; (g) $\int \frac{x^4+1}{(x+2)^2(x+1)} dx$;

(h) $\int \frac{1}{x(x^2+1)} dx$; (i) $\int \frac{x^2+2}{(x-1)(x^2+2)} dx$; (j) $\int \frac{1}{x^3+1} dx$;

(k) $\int \frac{x^3+2x+11}{x^3-1} dx$; (l) $\int \frac{1}{x(x^2+1)^2} dx$.

6. Uvodeći pogodnu smjenu izračunati sljedeće integrale

(a) $\int \frac{x^3}{\sqrt{x-1}} dx$; (b) $\int \frac{x}{\sqrt[3]{2x-1}} dx$; (c) $\int \frac{x^2+2x-1}{\sqrt[3]{x-1}} dx$; (d) $\int \frac{1}{\sqrt{x-1} + \sqrt[3]{x-1}} dx$;

(e) $\int \frac{1}{\sqrt{x} + \sqrt[3]{x}} dx$; (f) $\int x \sqrt{\frac{x-1}{x+2}} dx$; (g) $\int \sqrt[3]{\frac{x+1}{x-1}} dx$.

7. Izračunati sljedeće integrale

- (a) $\int \cos^5 x \, dx$; (b) $\int \sin^3 x \, dx$; (c) $\int \cos^2 x \sin^3 x \, dx$; (d) $\int \sin^3 5x \cos^5 5x \, dx$;
 (e) $\int \frac{\cos^5 x}{\sin^3 x} \, dx$; (f) $\int \sin^2 x \, dx$; (g) $\int \sin^2 x \cos^2 x \, dx$; (h) $\int \sin^2 x \cos^4 x \, dx$;
 (i) $\int \frac{\cos^3 x}{\sin^2 x} \, dx$; (j) $\int \frac{\sin^5 x}{\cos^4 x} \, dx$; (k) $\int \sin 2x \cos 4x \, dx$; (l) $\int \cos 5x \sin \frac{3x}{2} \, dx$;
 (m) $\int \sin 3x \sin 5x \, dx$; (n) $\int \frac{1}{1 + \sin x + \cos x} \, dx$; (o) $\int \frac{1}{3 + 5 \cos x} \, dx$;
 (p) $\int \frac{1}{\sin x + \cos x} \, dx$; (q) $\int \frac{\cos x}{1 + \cos x} \, dx$; (r) $\int \frac{1}{\cos x + 2 \sin x + 1} \, dx$;
 (s) $\int \frac{2 \sin x + \cos x}{2 \cos x + 5 \sin x} \, dx$; (t) $\int \frac{1}{1 + 3 \cos^2 x} \, dx$; (u) $\int \frac{1}{\sin^2 x - 5 \sin x \cos x} \, dx$.

10.2 Odredjeni integral

1. Izračunati sljedeće integrale, koristeći Njutn-Lajbnicovu formulu

- (a) $\int_0^1 x(x^2 - 2x + 1) \, dx$; (b) $\int_0^8 (\sqrt{x} + \sqrt[3]{x}) \, dx$; (c) $\int_1^4 \frac{1 + \sqrt{x}}{x^2} \, dx$; (d) $\int_2^6 \sqrt{x-2} \, dx$;
 (e) $\int_{-3}^0 \frac{1}{\sqrt{25+3x}} \, dx$; (f) $\int_3^4 \frac{1}{x^2 - 3x + 2} \, dx$; (g) $\int_0^1 \frac{x}{x^2 + 3x + 2} \, dx$; (h) $\int_2^{3.5} \frac{1}{\sqrt{5+4x-x^2}} \, dx$;
 (i) $\int_0^{\pi/4} \cos^2 x \, dx$; (j) $\int_0^{\pi/2} \sin^3 x \, dx$; (k) $\int_e^{e^2} \frac{1}{x \ln x} \, dx$; (l) $\int_{-\pi/4}^{\pi/4} \operatorname{tg} x \, dx$; (m) $\int_0^1 \frac{e^x}{1 + e^{2x}} \, dx$.

2. (Primjena odredenog integrala)

- (a) Izračunati površinu omeđenu parabolom $y = 4x - x^2$ i x -osom.
 (b) Izračunati površinu omeđenu krivom $y = \ln x$, x -osom i pravom $x = e$.
 (c) Izračunati površinu omeđenu krivom $y = x(x-1)(x-2)$ i x -osom.
 (d) Izračunati površinu omeđenu jednim poluperiodom sinusoide i x -ose.
 (e) Izračunati površinu omeđenu krivom $y = \operatorname{tg} x$, x -osom i pravom $x = \frac{\pi}{3}$.
 (f) Izračunati površinu omeđenu krivom $y = x^3$, pravom $y = 8$ i y -osom.
 (g) Izračunati površinu omeđenu krivim $y = x^2$, $y = \frac{x^2}{2}$ i pravom $y = 2x$.

3. (dužina luka)

- (a) Izračunati dužinu luka parabole $y = 2\sqrt{x}$ od $x = 0$ do $x = \sqrt{8}$.
 (b) Izračunati dužinu luka krive $y = e^x$ između tačaka $A(0, 1)$ i $B(1, e)$.
 (c) Izračunati dužinu luka krive $y = \ln x$ od $x = \sqrt{3}$ do $x = \sqrt{8}$.
 (d) Izračunati dužinu luka krive $y = \arcsin(e^{-x})$ od $x = 0$ do $x = 1$.

Zadaci sa prethodnih testova

1. Izračunati

- (a) $\int \frac{dx}{2x^2 + x - 3}$; (b) $\int \frac{\ln(1+x^2)}{x^3} \, dx$; (c) $\int \frac{2 - \sin x}{2 + \cos x} \, dx$; (d) $\int \frac{x-1}{5} e^{x+1} \, dx$;
 (e) $\int \cos^2 x \sin^2 x \, dx$; (f) $\int \frac{(x-3) \, dx}{x^3 + 2x^2 + 3x}$; (g) $\int \cos^4 x \, dx$; (h) $\int \frac{(4x+1) \, dx}{3x^3 + 4x^2 + x}$;
 (i) $\int \ln(2+x^2) \, dx$; (j) $\int \frac{1+2\cos x}{\sin x(3-\cos x)} \, dx$; (k) $\int \frac{x^6}{x^4-1}$; (l) $\int \frac{dx}{\sin x + 2 \cos x + 3}$;

$$\begin{aligned}
 & \text{(m)} \int \frac{\sin x}{\sin x + \cos x + 2} dx; \text{ (n)} \int \frac{-2x^2 - 9x + 7}{(x+3)(x^2+1)^2} dx; \text{ (o)} \int \frac{1+3\cos x}{\sin x(2-\cos x)} dx; \text{ (p)} \int \frac{dx}{3\sin x - 4\cos x}; \\
 & \text{(q)} \int x \operatorname{arctg} x dx; \text{ (r)} \int \frac{dx}{5+4\sin x} dx; \text{ (s)} \int x^2 e^{4x} dx; \text{ (t)} \int \frac{1+\sin x}{1+\cos x} dx; \\
 & \text{(u)} \int (3x^2+1) \ln(x+1) dx; \text{ (v)} \int \frac{\sin x}{\sin x + \cos x - 1} dx; \text{ (w)} \int \operatorname{arctg} \sqrt{x} dx; \text{ (x)} \int \frac{1+3\cos x}{\sin x(2-\cos x)} dx; \\
 & \text{(y)} \int \frac{1-2\cos x}{\sin x(3-\cos x)} dx; \text{ (z)} \int \frac{dx}{3\sin x - 5\cos x}.
 \end{aligned}$$

2. Izračunati

$$\begin{aligned}
 & \text{(a)} \int_0^{\pi/3} (x+1) \cos 2x dx; \text{ (b)} \int_0^4 \frac{-x^2+2x-2}{(x-2)(x^2+1)^2} dx; \text{ (c)} \int_0^1 \frac{2x-3}{x^3-8} dx; \text{ (d)} \int_0^{\pi/4} \sin^2 x \cos^2 x dx; \\
 & \text{(e)} \int_0^{\ln 5} \frac{e^x \sqrt{e^x-1}}{e^x+3} dx; \text{ (f)} \int_0^1 \frac{2x^2+6x+5}{(x-2)(x^2+1)^2} dx; \text{ (g)} \int_0^{\pi/4} \frac{dx}{\operatorname{tg} x + 1}; \text{ (h)} \int_1^{e^2} x \ln x dx; \\
 & \text{(i)} \int_0^{\pi/3} x \cos x dx;
 \end{aligned}$$

3. Izračunati površinu omeđjenu parabolom $y = 2x - x^2$ i pravom $x + y = 0$.